

Batı'nın İki Yüzü: Bundestag'ın Ermeni Soykırımı Manevrası

Almanya, 1915 olaylarını soykırım olarak kabul eden 29. ülke oldu. Bilindiği üzere daha önce İsveç, Hollanda, Fransa, İtalya, Rusya, Güney Kıbrıs, Suriye, Lübnan, Venezuela, Uruguay, Brezilya ve Vatikan, 1915-1916 Ermeni tehciri olaylarını, soykırım olarak kabul etmişti. Son olarak geçtiğimiz günlerde Almanya'da kabul edilen yasa tasarısına koalisyon ortaklarından Hristiyan Demokrat Birlik Partisi (CDU), Hristiyan Sosyal Birlik Partisi (CSU) ve Sosyal Demokrat Parti (SPD), muhalefetteki Yeşiller Partisi (The Greens) ile Sol Parti (DL) de destek verdi. Parlamento üyeleri tarafından hazırlanan tasarı oy çokluğuyla kabul edildi. Oylamadan 1 çekimser, 1'de hayır oyu çıktı.

Yasa tasarısının oy çokluğuyla kabul edildiği oturumda dikkat çeken hususlardan biri de Alman Şansölyesi Angela Merkel ve Merkel'in yardımcısı ve SPD Genel Başkanı Sigmar Gabriel ve Dışişleri Bakanı Frank-Walter Steinmeier'in oturuma katılmamasıydı. 1915-1916 yıllarında Osmanlı Devleti'nin Ermenilere ve diğer Hristiyan azınlıklara soykırım yaptığını onaylayan tasarımı kabul eden Alman hükümeti, amacının yalnızca Ermenistan ve Türkiye arasındaki sıkıntılı sürecin çözümüne katkı sağlamak olduğunu belirtti. Görünürde ve söylemde moral kurallar adına alındığı ifade edilen bu kararın, Alman diplomasinin ve Batı zihniyetinin gerek mülteci meselesinde gerek AB sürecinde gerekse PKK'yı ülke içerisinden tamamen silmek hususunda bir dönüm noktasında bulunan Türkiye'yi çıkmaza sokmak için uyguladığı siyasi bir manevra olduğu aşikârdır.

Peki tam olarak nedir soykırım? 1915-1916 yıllarında Osmanlı Devleti içerisinde hayatlarını idame ettiren Ermeniler tam olarak neler yaşadı? Bu sorulara verilecek yanıtlar, Almanya'nın kabul etmiş olduğu soykırım tasarısının arkasındaki niyeti tam manasıyla ortaya koyacaktır.

Soykırım kavramı, hukuki açıdan hayat hakkının sınırları çizilen ve tanınan insanın ve insan topluluklarının bir plan çerçevesinde ve özel bir kasıt güdülerek yok edilmesi anlamına gelmektedir. Bu kavramı ilk defa Winston Churchill, 1942 yılında Alman Nazilerin gerçekleştirdiği "holocaust" eylemi üzerine adı olmayan bir suç olarak tanımlamıştır. Söz konusu durum ilk kez bir Polonya Yahudisi olan Raphael Lemkin'in *İşgal Altındaki Avrupa'da Mihver Yönetimi* isimli eserinde kavramsallaştırılmıştır. Latince "genocide" olan ve *ırk katliamı* anlamına gelen bu kavram dilimize Almanya'nın holocaust eylemi üzerine yerleşmiştir. Başka bir deyişle soykırım, Hitler'in Yahudileri özel bir plan çerçevesinde imha etme politikasına bizzat tanıklık eden Lemkin'in yaşanan Yahudi katliamından yola çıkarak ortaya koyduğu bir kavramdır.

Söz konusu bu kavram ışığında 1915-1916 Ermeni olaylarını incelemeye kalkıştığımızda ise karşımıza bambaşka bir sonuç çıkmaktadır. 1. Dünya Savaşı tarihsel kaynaklara göre en az 16 milyon insanın hayatını kaybettiği, 20 milyon insanın da gerek fiziksel gerek ruhsal anlamda zarara uğradığı eşi benzeri görülmemiş bir felaketti. Bu denli büyük kayıpların meydana geldiği savaşta tarafsızlığını muhafaza etmek isteyen Osmanlı Devleti, kendisine sığınan *Goeben* ve *Breslau* adlı iki Alman gemisinin, Türk adı altında Karadeniz'e açılarak Sivastopol'daki Rus üssünü bombalamasıyla resmen savaşa dâhil edilmiştir.

O dönemde Türk, Arap, Arnavut, Rum, Yahudi, Ermeni gibi birden çok etnik unsuru barındıran Osmanlı, Fransa'dan gelen milliyetçilik akımının etkisiyle zaten hayli zor günler geçirmekteydi. Hâlihazırda bir çöküş döneminde olan Osmanlı'nın parçalanması, bir emrivaki sonucu girmek zorunda kaldığı 1. Dünya Savaşı'yla birlikte daha da hız kazanmıştı. Bir yandan savaşın getirdiği kayıplar diğer yandan Osmanlı tebaası olan azınlık grupların İtilaf Devletleri tarafından kışkırtılmaları, Osmanlı'nın içerisinde bulunduğu vaziyeti daha da zorlaştırıyordu. Ermeniler de Osmanlı'yı zor durumda bırakan ayrılıkçı hareketlere, arkalarına Çarlık Rusya'sının da desteğini alarak, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren başlamıştı. Kahir ekserisini Müslümanların oluşturduğu bu bölgelerde, silahlanmaları ve isyan etmeleri yönünde desteklenen önemli sayıda Ermeni grup, birçok Müslümanı katletmiş, homojen bir Ermeni yurdu yaratabilmek için işgalci Çarlık Rusya'nın safında yer almıştır.

Tüm bunlara karşılık olarak Osmanlı Devleti de kendi birlik ve bütünlüğünü muhafaza edebilmek maksadı ile meşru bir güvenlik tedbirine başvurmuştu. Buna göre 1915 yılında savaş bölgesinde ya da yakınında ikamet eden ve ayrılıkçı fiillerde bulunan Ermeni nüfus ile ayrılıkçı fiillerde bulunması muhtemel olan Ermeni nüfusun devletin güney vilayetlerine sevk edilmesi talimatı verilmişti. Bu kanun aynı zamanda Ermeni nüfusunun önemli bir kısmını da tehcirden muaf tutmaktaydı. Türkiye Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün yayımladığı belgelere göre İstanbul, Edirne, Aydın, Bursa ve pek çok batı şehrinde yaşayan Ermeniler, Osmanlı ordusu içerisinde sihiyeciler olarak vazife yapan Ermeni subaylar ve aileleri,

Osmanlı Bankası'nın İstanbul'daki ve diğer vilayetlerdeki şubelerinde çalışan görevliler gibi birçok Ermeni grup tehcirin dışında bırakılmıştır.

Uluslararası hukuka Alman holocaustuyla giren soykırım tanımının Osmanlı'nın izlediği bu muafiyet politikasıyla her anlamda çeliştiği görülmektedir. Ermeni ırkının tamamını kasıtlı ve sistematik bir biçimde yok etmeyi hedeflediği iddia edilen Osmanlı, neden belirli grupları tehcirin dışında tutmuşur? Bu sorunun yanıtı Ermenilerin soykırım iddialarının gerçekler üzerine inşa edilmediğini ayan beyan ortaya koymaktadır. Öte yandan Osmanlı Devleti'nin kendi millî bütünlüğünü korumak amacıyla izlediği bu zorunlu göç politikasının Ermenilerin büyük acılar yaşamasına yol açtığı da göz ardı edilemez bir gerçektir. Ancak Ermenilerin yaşadığı bu trajik gerçeklik yukarıda belirtildiği gibi özel bir katliam metodolojisi gütmendiğinden, Alman Parlamentosu ile birlikte diğer 28 ülkenin de kabul ettiği gibi bir soykırım suçu olmaktan ziyadesiyle uzaktır.

Türkiye'yi böyle bir suça muhatap kılan Batı dünyası, bu meseleyi sürekli gündeme getirerek kendi işlediği ve hâlihazırda işlemeye devam ettiği katliamlarını örtbas edebileceğini düşünüyor olabilir, ancak tarihî gerçekler ve günümüzde yaşananlar insanlığın hafızasından kolay kolay silinmeyecektir: 1864-1867 yılları arasında Rusya'nın Çerkezleri tabi tuttuğu zorunlu göç politikası sırasında 1,5 milyona yakın Çerkez ölmüştür. 1916-1918 yılları arasında 300 bin Müslüman Türk, Rus yönetimi tarafından Orta Asya Dağları'na ve Çin'e doğru sürülmüş, bu esnada on binlerce Müslüman yaşamını yitirmiştir. 1835-1840 yılları arasında Hollandalı işgalciler, Endonezya'da 300 bine yakın insanı katletmiş, Cezayir'de 1830-1845 yılları arasında süren iç savaşta, Fransız vahşeti 1,5 milyona yakın Cezayirli Müslüman'ın hayatına mal olmuştur. Libya'da İtalyanlar Sireneyka/Berka bölgesinde, Libya'nın yerli halkını toplama kamplarına yerleştirmiş, 1927-1934 yılları arasında bu kamplarda kalan tahminen 80 ila 150 bin kişinin ölümüne neden olmuştur. Yine Afganistan'da 1979-1989 yılları arasındaki Sovyet işgalinde, SSCB yaklaşık 1 milyon sivilin ölümüne sebep olmuş, yirmi sene sonra bu kez de ABD, 15 yıldır devam eden Afganistan savaşında 26 bin sivilin hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Yine Irak'ta ABD ve ABD'nin müttefikleri tarafından 165 bin sivil katledilmiştir. Bugün Suriye'de Esed üzerinden yürütülen nüfuz ve çıkar mücadelesi binlerce sivilin hayatını kaybetmesine, bir o kadar Suriyelinin de yurtlarından edilmesine neden olmuştur. Tüm bunların yanında, iki yılı aşkın bir süre önce Rusya'nın bir oldubittiye getirerek işgal ve ilhak ettiği Kırım yarımadasında, Rusya'nın idaresini kabul etmeyen Tatar nüfusunun içerisinde bulunduğu içler acısı durum da Batı'nın çarçabuk sırtını döndüğü korkunç hadiselerdendir. Söz konusu bu olaylar ışığında Osmanlı Devleti'nin zorunlu göç politikası değerlendirildiğinde Batı'nın, özellikle tescilli bir soykırım yapıcısı olan Almanya'nın, kendi utanç verici tablolarının yanına Türkiye'yi de eklemek istedikleri aşikârdır.

Yine, yakın zamanda Japonya'yı ziyaret eden ABD Başkanı Obama'nın Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan nükleer bombayla ilgili içerisinde buldukları savaş koşullarını gerekçe göstererek özür dilemeyişi de görmezden gelen Alman Parlamentosu dâhil birçok devletin, Osmanlı Devleti'nin kendi meşru müdafaa hakkını korumak amacıyla konjonktür gereği izlediği bu politikayı soykırım olarak nitelendirilmesi akıllara başka sorular getirmektedir.

Ayrıca Almanların Yahudilere yaptıkları zulmün tekrarlanmaması için 1948 yılında kabul edilen soykırım yasasının, 1915 yılında yaşanan olayları hukuken soykırım olarak niteleyemeyeceği de göz önüne alındığında, mülteciler meselesinde Türkiye'nin müttefiklerinden biri olan Almanya tarafından atılan bu adımın Türkiye-Ermenistan ilişkilerini iyileştirmekten ziyade çıkmaza sürüklediği görülmektedir. Konuyla ilgili bir açıklama yapan Türkiye Ermenileri Patrik Genel Vekili Aram Ateşyan, Alman meclisinin Ermeni tasarısını onaylamasını "Ermeni milletinin emperyalist güçler tarafından kullanılması" şeklinde yorumlayarak durumun vahametini dikkat çekmiştir.

Hiçbir hukuki ve tarihî zemine dayanmadan ortaya atılan bu söylemin Almanya'da yaşayan üç milyona yakın Türk vatandaşını da töhmet altında bıraktığı ortadadır. İlk kez geçen sene 1915'in 100. yıl dönümüyle beraber Alman meclisinde Ermeni Soykırımı olarak ortaya çıkan bu tarihî meselenin politize edilerek gündeme taşınması, siyasi, kültürel ve ekonomik düzlemde iç içe geçmiş iki ülke ilişkilerine ağır hasar vermiştir. Almanya'nın söz konusu bu talihsiz girişiminin iki ülke ilişkilerini hangi yöne evireceğini ise zaman gösterecektir.